

Δημόσιες Δαπάνες

Φύση & Στόχοι

- Δημόσιες δαπάνες αποτελούν το δεύτερο μεγαλύτερο σκέλος του κρατικού προϋπολογισμού
- Αποβλέπουν στην επίτευξη στόχων αναπτυξιακού, σταθεροποιητικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα.
- Η κρατική δραστηριότητα έχει επιπτώσεις στην συμπεριφορά των ιδιωτών: πολλές φορές συμπληρώνει την ιδιωτική δραστηριότητα (έργα υποδομής) και άλλες την ανταγωνίζεται (σχολεία, νοσοκομεία). Επιδρά στο κίνητρο για εργασία και αποταμίευση.
- Η δημόσια δραστηριότητα απαιτεί κεφάλαια (φόροι ή δανεισμός)

Ορισμός δημοσίων δαπανών

- Πληρωμές που διενεργούν δημόσιοι φορείς για επίτευξη στόχων:
- Α) Άριστη κατανομή παραγωγικών μέσων (ενοίκια, μισθοί δημοσίων υπαλλήλων, αγορά αγαθών & υπηρεσιών)\
- Β) Δίκαιη διανομή εισοδήματος (κοινωνική πρόνοια, επιδόματα πολυτέκνων, ενισχύσεις σε αγρότες κλπ.)
- Γ) Σταθεροποίηση οικονομίας (σε περίοδο ύφεσης αυξάνουμε δαπάνες για να ενισχύσουμε ζήτηση)
- Δ) Οικονομική μεγέθυνση (δημόσιες επενδύσεις επιχορηγήσεις σε ιδιώτες, δαπάνες για έρευνα κλπ.)

Οικονομική ταξινόμηση δημοσίων δαπανών

- Κριτήριο: επηρεασμός παραγωγής, απασχόλησης & εθνικού εισοδήματος.
- Α) Δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες (καταναλωτικά και επενδυτικά αγαθά τα οποία τονώνουν ζήτηση, απασχόληση, όπως μισθοί αμοιβές εργατών δημοσίων έργων κλπ – Περικλής 5^{ος} αιώνας π.Χ.) – χωρίζονται σε δαπάνες τρέχουσας κατανάλωσης και κεφαλαιουχικές.
- Β) Δαπάνες μεταβιβαστικών πληρωμών – μονομερείς παροχές του δημοσίου προς ιδιώτες (επιδόματα ανεργίας – οικογενειακά, συντάξεις, επιδοτήσεις κλπ.) – χωρίζονται σε μεταβιβάσεις εισοδήματος και κεφαλαίου.

Λειτουργική ταξινόμηση δημοσίων δαπανών

- Γίνεται βάση του είδους του της ανάγκης που θα καλύψει η κάθε δαπάνη.
- Δαπάνες υγείας & πρόνοιας
- Δαπάνες εθνικής άμυνας
- Δαπάνες παιδείας
- Δαπάνες δημόσιας ασφάλειας

Διοικητική ταξινόμηση δημοσίων δαπανών

- Κριτήριο ο δημόσιος φορέας που πραγματοποιεί την δαπάνη
- Α) Δαπάνες κεντρικής διοίκησης
- Β) Δαπάνες οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)
- Γ) Δαπάνες οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης
- Δ) Δαπάνες νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ)

Η ταξινόμηση αυτή δίνει πληροφορίες για

- Α) Βαθμό διοικητικής αποκέντρωσης
- Β) Το κόστος κοινωνικής ασφάλισης
- Γ) Τα περιθώρια ιδιωτικοποιήσεων

Διαχρονική αύξηση δημοσίων δαπανών

- Διαχρονικά οι δημόσιες δαπάνες παρουσίαζαν σε όλες τις χώρες μια σταδιακή αύξηση. Κύριοι λόγοι βάση αρχικών εκτιμήσεων:
- Α) Αύξηση του πληθωρισμού
- Β) Αύξηση του πληθυσμού
- Γ) Αύξηση του ΑΕΠ

Οι απόψεις αυτές κατά ένα μέρος μπορούν να εξηγήσουν το φαινόμενο αυτό. Έτσι διαμορφώθηκαν κάποιες θεωρίες για να το εξηγήσουν.

Ο νόμος του Wagner

- Ο βασικός λόγος αύξησης των δημοσίων δαπανών είναι οι θετικοί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης.
- Η αύξηση του ΑΕΠ οδηγεί σε μεγαλύτερη αύξηση της ζήτησης για αγαθά οπότε και οι δημόσιες δαπάνες για την παροχή τους ανέρχονται.
- Δύο βασικές υποθέσεις έχει η θεωρία αυτή οι οποίες δεν έχουν γίνει δεκτές από πολλούς οικονομολόγους:
- Α) Οι δημόσιες δαπάνες αυξάνονται ομαλά από περίοδο σε περίοδο λόγω οικονομικής μεγέθυνσης
- Β) Έκτακτα γεγονότα δεν επηρεάζουν την ανοδική τάση των δημοσίων δαπανών

Θεωρία των Peacock & Wiseman

- Σε ειρηνικές περιόδους οι δημόσιες δαπάνες παραμένουν σχεδόν αμετάβλητες. Ο λόγος είναι ότι οι πολίτες έχουν διαμορφώσει επίπεδο ευημερίας το οποίο το κράτος δεν θέλει να διαταράξει
- Σε περίοδο κρίσης το επίπεδο επιβάρυνσης φόρων ανεβαίνει μιας και οι ανάγκες των πολιτών είναι περισσότερες και παρατηρούν τις δυνατότητες του κράτους για παροχή επιπλέον αγαθά τα οποία τα απαιτούν και σε ομαλές περιόδους. Αυτό οδηγεί σε αύξηση των δημοσίων δαπανών.

Θεωρία του Baumol

- Βασικός λόγος της αύξησης των δημοσίων δαπανών είναι η υστέρηση παραγωγικότητας του δημοσίου τομέα
- Ο λόγος είναι ότι η παραγωγικότητα εργασίας στο δημόσιο είναι μικρότερη από τον ιδιωτικό τομέα επειδή είναι εντάσεως εργασίας και όχι κεφαλαίου (παιδεία, υγεία, δικαιοσύνη, ασφάλεια κλπ).
- Εκεί υπάρχουν μικρά περιθώρια βελτίωσης με την εφαρμογή κεφαλαιουχικού εξοπλισμού.
- Οι τιμές των δημοσίων αγαθών είναι υψηλότερες από τα ιδιωτικά και η ζητούμενη ποσότητά τους δεν μειώνεται (ή όχι ανάλογα) αυτό οδηγεί σε μελλοντική αύξηση των δημοσίων δαπανών.

Λοιπές θεωρίες (συμπεριφορά δημοσίων – ιδιωτικών φορέων)

- Πολλές δαπάνες δεν προσφέρουν χρησιμότητα (κυλιόμενοι προϋπολογισμοί)
- Το ύψος των δαπανών καθορίζεται βάση της χρησιμότητας των κομματικών παρατάξεων και όχι της κοινωνίας
- Οι φορολογούμενοι δεν έχουν επίγνωση του πραγματικού κόστους των δημοσίων αγαθών (φοροδιαφυγή)
- Οι διοικητικοί και πολιτικοί φορείς δεν ενεργούν με γνώμονα το κοινωνικό συμφέρον.

Λοιπές θεωρίες (οικονομικοί – δημογραφικοί παράγοντες)

- Οι δημοσιονομικοί στόχοι είναι περισσότεροι του ενός (άρα θα πρέπει να γίνει κατάλληλη κατανομή των δαπανών αναλόγως των αναγκών)
- Όταν ο πληθυσμός δεν αυξάνεται με υψηλούς ρυθμούς απαιτούνται περισσότερες δαπάνες για ηλικιωμένα άτομα (συνταξιοδοτικό – δημογραφικό ζήτημα)
- Τεχνολογικές ανακαλύψεις ωθούν το κράτος σε επιπλέον δαπάνες
- Επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης: Σε ανεπτυγμένες οικονομίες υπάρχει υψηλή φοροδοτική ικανότητα πολιτών, αποτελεσματικός ελεγκτικός μηχανισμός άρα ικανότητα πληρωμής υψηλών δημοσίων δαπανών

Επιδράσεις δαπανών στο κίνητρο για εργασία

- Δημόσιες δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες: επιδρούν στο κίνητρο για εργασία αντίστροφα από τον σταθερό φόρο.
- Δημόσια αγαθά που καταναλώνονται από όλους τους πολίτες στην ίδια ποσότητα αυξάνουν το πραγματικό εισόδημα και ωθούν τα άτομα σε λιγότερη εργασία αφού έτσι και αλλιώς με λιγότερη εργασία εξασφαλίζουν ίσο ή μεγαλύτερο πραγματικό εισόδημα.
- Π.χ. δαπάνες υγείας και ασφαλιστικά ταμεία.

Επιδράσεις δαπανών στο κίνητρο για εργασία

- Μεταβιβαστικές πληρωμές προς τα νοικοκυριά: Οι δημόσιες δαπάνες έχουν εισοδηματικό αποτέλεσμα και αποτέλεσμα υποκατάστασης.
- Συνολικά μειώνουν την προσφορά εργασίας: κάνουν το άτομο λιγότερο πρόθυμο να εργαστεί μιας οι παροχές του κράτους του εξασφαλίζουν το ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης.
- Αν οι μεταβιβάσεις ήταν προς όλα τα άτομα ανεξαρτήτως εισοδήματος τότε θα υπήρχε μόνο εισοδηματικό αποτέλεσμα (πχ. Δώρα Χριστουγέννων – Πάσχα)

Επιδράσεις δαπανών στο κίνητρο για εργασία

- Μεταβιβαστικές πληρωμές προς επιχειρήσεις: Επιδοτήσεις παραγόμενων προϊόντων:
- Αν επιδοτούνται όλα τα προϊόντα έχουμε εισοδηματικό αποτέλεσμα και λιγότερη επιθυμία για εργασία
- Αν επιδοτούνται αγαθά συμπληρωματικά της ανάπαυσης τότε έχουμε αποτέλεσμα υποκατάστασης (μείωση εργασίας και αύξηση ελεύθερου χρόνου)
- Αν επιδοτούνται αγαθά συμπληρωματικά της εργασίας (εξοπλισμός, εργαλεία κλπ.) ωθεί τα άτομα σε μεγαλύτερη προσφορά εργασίας

Επιδράσεις δαπανών στην διανομή εισοδήματος

- Μεταβιβαστικές πληρωμές: γίνονται προς τους ιδιώτες σε χρήμα (συντάξεις, επιδόματα κλπ.) ή σε είδος (δωρεάν βιβλία, διακοπές, είδη διατροφής κλπ.)
- Μεταβιβάσεις σε χρήμα ακολουθούν την αρχή της «κυριαρχίας του καταναλωτή» όπου καλύτερος κριτής του συμφέροντος του πολίτη είναι ο ίδιος ο πολίτης
- Μεταβιβάσεις σε είδος ακολουθούν την ιδέα του πατερναλισμού του κρατικού μηχανισμού

Επιδράσεις δαπανών στην διανομή εισοδήματος

- Επιδοτήσεις τιμών: μπορούν να γίνουν σε επίπεδο παραγωγής (λάδι, καπνός, ροδάκινα, φωτοβολταϊκά κλπ.) ή σε επίπεδο κατανάλωσης (δελτία, κουπόνια κλπ.)
- Μεταβιβάσεις σε είδος περιορίζουν τις επιλογές των νοικοκυριών και τα οδηγούν σε χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο συγκριτικά με το βιοτικό επίπεδο των μεταβιβαστικών πληρωμών σε χρήμα.

